

Nr 80.

Av herr **Sandler** och herr **Nilsson, Petrus**, *i anledning av Kungl. Maj:ts förslag rörande anslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor.*

I årets statsverksproposition, åttonde huvudtiteln, punkt 202, har föreslagits, att det hittillsvarande förslagsanslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor måtte förvandlas till reservationsanslag och uppföras med oförändrat belopp.

Vi vilja då först erinra därom, att ifrågavarande anslag, efter att tidigare ha utgått som förslagsanslag, under tiden 1923—1926 förvandlades till reservationsanslag. Såsom föredragande departementschefen framhöll i 1926 års statsverksproposition, var säkerligen detta förhållande en av orsakerna till den nedgång i elevantalet vid folkhögskolorna, vilken kunde konstateras under sagda tid. På grund av anslagets natur rådde nämligen alltid en ovisshet om, hur stora stipendier eleverna kunde erhålla. På Kungl. Maj:ts förslag återfick också anslaget från och med budgetåret 1926—1927 naturen av förslagsanslag.

I viss mån var frågan om anslagets natur föremål för riksdagens prövning även sistlidna år. Visserligen ifrågasattes då i statsverkspropositionen ej direkt en förvandling av anslagets natur, men det av föredragande departementschefen till statsrådsprotokollet gjorda uttalandet, som refereras även i den nu föreliggande statsverkspropositionen (sid. 486—487), åsyftade att uppnå samma resultat som genom en förändring av anslagsnaturen.

I motioner inom båda kamrarna (I: 14 och II: 18) framhölls också, att det icke kunde anses riktigt, att en ökning av elevantalet skulle medföra en minskning av det stipendium varje elev skulle erhålla. Det betonades även, att den, som ämnade genomgå en folkhögskola, givetvis måste, innan han bestämde sig härför, kunna beräkna, hur stort stipendium han kunde erhålla. Detta bleve emellertid omöjligt, om anslaget på ett eller annat sätt maximerades. Först ett par månader efter det en kurs börjat, kunde nämligen stipendieanslaget fördelas. — Riksdagen biföll motionerna.

Härutöver vilja vi framhålla följande. Såsom framgår av den i statsverkspropositionen lämnade redogörelsen, har elevantalet vid folkhögskolorna under de senare åren starkt ökat. Denna ökning beror på flera förhållanden, men en av de viktigaste är den rådande arbetslösheten. Sålunda voro av de 3,163 eleverna vid 1930—1931 års huvudkurser 552 att räkna till de arbetslösas kategori. Enligt vad vi inhämtat, har elevantalet vid nu pågående huvudkurser ökat med 528, samtidigt som de arbetslösas antal bland eleverna ökat med 504 till 1,056. Såväl skolöverstyrelsen som organisationsnämnden och departementschefen ha

också betonat, att man under förhandenvarande ungdomsarbetslöshet icke bör begränsa möjligheterna att besöka folkhögskolorna. Det av organisationsnämnden och departementschefen avgivna förslaget att förvandla anslaget till reservationsanslag skulle emellertid med säkerhet leda till just detta resultat. Följden skulle således bli, att ungdom, som nu begagnar den nödtvungna ledigheten till att genomgå en folkhögskola, skulle tvingas till en demoraliserande sysselslöshet. För vår del kunna vi icke finna detta försvarligt. Vi förmena sålunda, att anslaget alltjämt bör vara förslagsanslag.

Vi vilja emellertid tillägga, att, därest en beskärning av anslaget på ett eller annat sätt anses absolut nödvändig, denna enligt vårt förmenande i stället för genom en maximering av anslaget bör sökas på den vägen, att stipendiebeloppet per elev och månad nedsättes. Det är nämligen framför allt nödvändigt, att den, som ämnat genomgå en folkhögskola, på förhand kan beräkna, hur stort stipendium han kan erhålla. Med hänsyn till vad ovan anförts om de arbetslösa, som besöka folkhögskolorna, förmena vi dock, att en dylik beskärning av stipendiebeloppen i varje fall ej bör bli stor.

I detta sammanhang vilja vi tillägga, att det framgår av skolöverstyrelsens i statsverkspropositionen refererade framställning, att någon nämnvärd anslagsminskning icke skulle uppnås, om man följde den av organisationsnämnden ifrågasatta utvägen att bortgallra de mindre ömmande fallen. Närmast torde nämligen därmed åsyftas en beskärning bland de stipendier, som nu utgå i behovsgrad 1 och 2. Det synes dessutom framgå av vad skolöverstyrelsen anför, att dylika beskärningar framför allt skulle komma att gå ut över elever från lantbrukarhem, vilket vi med hänsyn bland annat till svårigheten för många småbrukare att skaffa kontanta medel icke kunna finna försvarligt.

Det är för oss icke möjligt att bedöma, i vad mån anslaget, om det bibehålles som förslagsanslag, behöver höjas. Skolöverstyrelsen har betonat, hur osäkra de förhållanden äro, som påverka elevtillströmningen till folkhögskolorna. Överstyrelsen har också tvekat mellan att föreslå en ökning av anslaget upp till det belopp, som åtgått 1930—1931, eller med något mindre belopp. Dessutom bör den av departementschefen föreslagna sänkningen av stipendiebeloppen tagas i betraktande. Slutligen torde statsutskottet längre fram på året ha större möjligheter att bedöma medelbehovet än vad för oss nu är fallet. Med hänsyn härtill anse vi oss nu böra nöja oss med att hemställa,

att riksdagen måtte besluta, att anslaget till stipendier åt elever vid folkhögskolor fortfarande skall uppföras som ordinarie förslagsanslag.

Stockholm den 21 januari 1932.

Rickard Sandler.

Petrus Nilsson.